

reklama znovu poutá na siamská dvojčata, u kterých se lékaři nedovedou shodnout, zdali mají jen jednu duši, a malý muž s knírem drbe tygra za uchem.

„Věříme, že jsme vás pobavili, rozesmáli i rozplakali, a doufáme, že zachováte přízeň našemu kabinetu,“ říká impresárió a klaní se do všech stran. Odchází z manéže a lidé vstávají, ženy si urovnávají sukně a liliput svůj oslizlý černý knír, ale pak se průvodce večerem ještě hbitě vrátí, v běhu se nakloní na stranu a zůstane stát jen na jedné noze, aby zavolal: „Málem bych zapomněl, zítra v pět hodin odpoledne souboj s živým medvědem. Přihlášky činí třicet korun. Hezký večer všem!“

Září 1918 Horní Jelení

Barevní psi

První, co Václav to ráno uvidí, jsou dva barevní psi. Ten menší má na sobě červené pruhy, druhý je žlutý a černý, takže vypadá jako vlajka Rakouska-Uherska. Otevřenými dveřmi vběhli do kuchyně, čumáky přitlačené k zemi připomněly Václavovi, že se druhý den pořádně nenajedl. Voda ve džbánu je čerstvá a studená, omyje si ústa a podpaží. Posadí se na židli a ubalí si cigaretu. Červený pes se dotkne předními tlapkami jeho kolen. Jeden společný ranní dech. Václav podrbe psa za uchem a všimne si barvy, která utkvěla na jeho ruce. „Ten ti zase dal,“ procedí mezi zuby. Rakousko-Uhersko přinese klacík a Václav mu ho chvíli hází otevřenými dveřmi ven, ale pes se rychle unaví, stará monarchie ztrácí dech.

Prochází se zahradou a trhá jablka, dvě pro sebe a dva kusy pro psy. Psům hodí červivá, budou to mít i s masem. V zadní části zahrady jsou nejvíc šťavnatá, stromy berou sílu z blízkého potoka, mají krásné, červené plody. Vyčítá Tondovi, že tady pár stromů vykácel, ale Tonda chtěl stavět boudu co nejdál od obytné chalupy, aby barvy nebyly cítit v obytném stavení, a zároveň všem na očích, protože pod zahradou vede obecní cesta. Boudu stloukl z ohoblovaných prken a v prostoru nad dveřmi krasopisně vyvedl

text: *Tonda Marek, mistr barev*. Je to trochu nabubřelé, protože oběma chlapcům táhne teprve na sedmnáctý rok, Tonda přesto může bez náročnější reklamy vykřičet do světa, že není jen obyčejným malířem pokojů, ale disponuje unikátními materiály, které jiný nenabídne, protože nové odstíny si Tonda míchá sám.

„Buď zdrav, Vašku,“ řekne Tonda a otírá si ruku do dřevěného trička. „Je to červená spíš na plot, nebo na vrata?“

„Pro Jarunu?“ zeptá se Václav a Tonda kývne. „Kdy to budeme dělat?“

„Zatím si pořád nejsem jistej.“

Václav bydlí s Tondou necelý rok. Tonda se vyučil malířem, Václav do učení nenastoupil. Odmala pomáhal dědečkovi na jelenském hřbitově, kopal jámy a nosil kamení. Když budeš mít šikovní ruce, nepotřebuješ žádnou školu, říkával dědeček, a kluka k žádnému mistrovi nepřihlásil. Před dvěma lety vykopal jámu sám pro sebe, oblékl si nejlepší oblečení, po žebříku sestoupal do díry, natáhl se a umřel.

Václava vypověděli z obecního nájmu a Tonda ho vzal k sobě, tátu mu popravili jako dezertéra ve válce a maminka odešla do Hradce Králové. Tonda se stihl vyučit malířem a natěračem, u mistra piloval hlavně techniku, učil se, jak vést štětec, aby jeho tahy nebyly patrné, kdy vzít do ruky raději váleček a v jakém případě je lepší namáčet do barvy hadřík nebo houbičku. Fládroval skříně, postele a dveře, emailem natřel záda dvou gotických madon, jako závěrečnou zkoušku vybarvil mistrovi štít chalupy a použil přitom tak zvláštní směsi, že se mistr ptal, od koho je získal, ale Tonda to nevyzradil.

Má velké plány a nehodlá se o svou budoucnost s nikým dělit.

Nejprve spojoval zakoupené plechovky, aby nakonec začal v knihách pátrat po tom, kde všude je možné

po barvě sáhnout, aniž by musel vyhledat obchod – sbíral různé druhy trávy, vyvařoval byliny, ve hmoždíři drtil brouky, motýly a mravenčí vajíčka, dosahoval pozoruhodných výsledků. Měli ho za podivína a domku u potoka se vyhýbali, dokud nepřišel Václav a nepřivedl s sebou první smečku psů – z legrace a rozpustilosti je natřeli nejnovější směsí, psi pak běhali po vsi, chlapi si na ně ukazovali, děti se smály a hospodyně zbystřily. Psi se stali běhající a štěkající reklamou. Zkoušel pak na nich každou barvu, všelijak je čistil, kartáčoval a přetíral, posílal je do světa, aby jejich kožichy vyprávěly, co Tonda Marek vynalezl. Rozprostřel před zdejšími lidmi vějíř barev a otevřel almaru jejich potlačované fantazie. S Tondou zjistili, že žlutá může být jako citrón, kanárek nebo med, že některá žlutá připomíná písek a jiná exotický jantar, který nosí na krku paní doktorová. Tonda navíc dokáže barvy nejen míchat, ale dovede o nich mluvit tak přesvědčivě, že se mu dámy ve skrytu svých pokojíků otevírají, aby v nich objevoval nové odstíny a barevné nuance.

K Václavovi patří psi. Dva tři v různých obměnách. Někteří běhají po jeho boku, jiné prodává na maso, sádlo a barevné kožešiny. Končí u něj zvířata, která jiní vyhnali, kterým umřel pán nebo si s nimi jinde nevědí rady. Václav je poslední štace. Starosta mu po otcově smrti nabídl, že může pokračovat v kopání hrobů, ale Václav odmítl. Nechce se nikde vázat. Sní o tom, že začne ještě jednou a jinde. Jako kluk se nechával strhnout příběhy strýčků, kteří doma všeho nechali a vydali se do Ameriky, kde si vybudovali lepší existenci. Četl v novinách, že v amerických domech má každý člen rodiny svůj vlastní pokoj, to je pak jiné žití než tady na Jelení, kde spí tři děti v jedné posteli. Věří, že pokrok přijde i do Rakouska-Uherska, a tuší, že se tak stane brzy. Vyčkává

na nejsprávnější příležitost. Prozatím je nádeníkem, bere každou práci, která o něj zavádí. Nejčastěji pomáhá Tondovi při nátěrech, v těch týdnech babího léta dávají dohromady chalupu Jaruně.

Tonda je drobný, má jemnější rysy, pěstuje si bradku, jakou nosí v Rusku Lenin. Václav je vyšší, ošlehaný, má nazrzlé vlasy jako dědeček. Oproti Tondovi je víc neposedný, obdivuje Tonda, s jakou péčí se dokáže věnovat svým výzkumům. Václav se občas popere a Tonda ho pak ošetřuje. Má ohromnou sílu. Sem tam se porve v hospodě s kamarády, spolužáky z měšťanky i staršími chlapy, jindy rozdivočí své psy; cení na něj své tesáky a utírají si do něj sliny. Václav zalehne vlčáka i bernardýna. Ženské k němu vzhlížejí – to, co má Tonda v barevné imaginaci, má Václav ve svých pažích. Ale v souboji a porovnání pak většinou stejně vyhrává Tonda, hlasem obtočí každý pas a přitáhne ho k sobě.

Tonda si prohlíží skleničku červené barvy proti ranímu slunci. Jsou v ní bublinky vzduchu, barva stéká po vnější stěně, pár kapek zašpiní jetel pod nohama. Přemýšlí, jaká červená půjde nejlépe k Jarunině chalupě, jaká půjde k ní. Jaruna by s ním chtěla nastoupit na dobrodružnou *voyage* za krásnem, ale Tonda ji na ni nezve, snad proto má pocit, že odstín, který by se hodil k Jaruně, ještě netrefil. Vyslovila přání, že chce červenou; ptal se jí, jestli červenou jako jahoda, růže, tulipán nebo karafiát, používal slova jako bordó, šarlat a karmín a Jaruna myslela na srdce a krev, která pravidelně zbarvuje hadřík v jejích kalhotkách, zatímco sousedky pod jejími okny vystrkují svá těhotná břicha.

„Chtěla bych se s tebou milovat,“ řekla Jaruna Tondovi, když obhlížel terén okolo domu, pevně si držel bradku a promýšlel barevné možnosti.

Dopoledne se v kostele odbývají tři pohřby. Cirkusové obecenstvo klečí v barokních lavicích, někteří muži se ani nepřevlékli, večerní představení zapili v hostinci U Teplých. Hostinský jim točil pivo do tří do rána.

Na pohřeb tří sousedů, které skolila španělská chřipka, Václav nepůjde. Plně se soustředí na večer. Poseká dříví na zimu, tělem prostupuje teplo, cítí, jak ho pálí ve svalech. Sekerou pak máchá nad špalky a kusy dřeva létají do stran. Práce voní smůlou, ale Václav věří, že se mu večer poštěstí. Potřebuje peníze na plavbu do Ameriky. Práce u Jaruny je sice dobrá, ale je jí tak málo, že mu každé ráno kručí v žaludku. Práce si dnes každý cení, Václav se k ní obyčejně dostane až tehdy, když je přebraná. V létě dláždil s chlapy hlavní cestu od Teplých ke hřbitovu, usazoval žulové kostky do písku, byla to dřina, ale vydělal. Něco má našetřeno a peníze udrží, pokud neprošlape boty nebo si neroztrhne zimní kabát. Přesvědčuje Tonda, v Americe může vydělat balík. Ale Tonda si na Jelení vytváří klientelu. Touží po solidním podniku, sídlícím ideálně na náměstí, s velkým vývěsním štítem a zaměstnanci. Rád by pak dal práci Václavovi, ale ten už tady nebude.

„Třicet korun je strašně peněz,“ řekl ráno Tonda a Václav o té částce pořád dokola přemýšlí. „Viděl jsi aspoň, jak je ten medvěd velkej?“

„Počkám, až ho přivedou. Teprve pak to vsadím.“

„Co když tě ten medvěd zabije?“

„Tak budeš mít konečně tu správnou červenou pro Jarunu.“

„A když přizabije?“

Václav sbírá kusy dřeva, právě tak velké, aby se vešly do kamen. Nejmenší díly si nechává stranou, sekýrkou

z nich nadělá třísky. Potřebuje dřívka jako sirky, strom je ještě vlhký a do zimy nevyschne. Slíbil Tondovi, že připraví dřevo na zimu, alespoň mu nějak vrátí, že může mít někde postel a skříň jenom pro sebe. Ten pobyt je dočasný a Václav to ví – bude se muset odstěhovat, až si Tonda přivede domů nevěstu. Ale Tonda zatím běhá za holkami a holky běhají za ním, aniž by některá z nich chtěla vytírat podlahu v kuchyni, drhnout plotnu nebo vyměnit zašlé záclony, pro Václava je to zatím dobré znamení.

Jaruna by chtěla. Začala by rychtovat domácnost, kdyby se jí společně nepostavili do dveří. S Jarunou bude ještě práce, uvědomují si oba. Tonda pro ni hledá červenou, protože si o ni řekla, a už několik večerů Václav slýchá před spaním, že červená pasuje k neposedným dívkám, člověk ji ucítí u vitálních a sebevědomých žen, u někoho, z koho sálá síla a impulzivnost. Červená je žena hostinského od Teplých, v ní je bouřlivé mládí a žár letního slunce, v ní se potkává hněv a dlouhé usmiřování. Ale Jaruna?

„Neboj se o mě, Toníku,“ ukončil Václav diskusi. „Když mě medvěd přizabije, třeba o mě bude chvíli pečovat doktorová.“ Tonda se tomu zasmál. Tu fotku sice neviděl, ale Václav ji popisoval už tolikrát, že má pocit, jako by doktorův byt tenkrát navštívili spolu. Václav spatřil fotografii v doktorově salónu, když mu prodával nachytané skokany, protože nikdo na Jelení neholduje žabím stehýnkům tak jako doktor Kolojev s chotí. Kdykoliv potká doktorovou v obchodě, na náměstí nebo v létě na koupališti, hledá v ní dívku, která zamrzla v čase a v pardubickém ateliéru: dívku v průsvitném závoji s vyšitými ornamenty, které jako by náhodou zakrývaly partie, které nemá vidět jiný než pan doktor, dívku zasněnou, ale toužící, žádostivou a dychtivou. Václav

tehdy pocítil neodbytnou chtivost a od té doby po ní kouká – doktorová zestárla, ale ta dívka v ní pořád je, pod oblečením je jistě závoj a pod ním všechno tak, jak má být, a ještě daleko lepší.

Z Tondy a Václava dělá muže touha, touží po lepším životě i nejkrásnějších ženách, a třebaže nemusí dosáhnout jediného, budou vědět, že to aspoň zkusili.